

Kronika-Gogoeta-Kritika

Kronika-gogoeta-kritika sail honek "euskalgintzaren eta euskal kulturagintzaren begiragunea eta horren dinamikari buruzko gogoetaren eta kritikaren lekunea izan nahi du. Aldizkariaren (edota EKBren) eritzi ofiziala izan gabe, euskalgintzako eta euskal kulturagintzako hainbat arazori buruzko bere jarrera markatuz joan nahi du EKBk sail horren bidez, beti ere kontutan edukiz EKB barruko eritzi-zabaltasuna eta irekitasuna. Zabaltasun-irekitasun horien ispilu izan nahi du EK2000 sinaduraren pean sail honetan idazten duten idazleen partaidetza ugariak.

Ikastolak eta euskal eskola publikoa

Ikastola askok ospatu dituzte azken bi urteotan beren zilarrezko ezteiak: 25 urte sortu zirela. Uste izatekoa da agian horietako batzuri okertu egin zaiela ospakuntza, bere orain arteko statusa aldatu beharrean. PSOE, EAJ eta EEren arteko hitzarmen politikoaren eskola-hitzarmenaren arabera, udazkenean urtea amaitu baino lehen, dena dela Euskal Eskolaren lege berria etorriko da nonbait; eta horren ondorioz, ikastola bakoitzak aukeratu egin beharko du, antza, aurrerantzean eskola publiko ala pribatu izan.

Hitzarmen politikoak gauza asko mugatu ditu, zalantzarik gabe; baina oraindik ez dago dena erabakita; aspalditik hasia eta nahikoa berotua eta aski mindua dagoen eztabaida politiko-soziala biziagotu egingo da udazken honetan.

Hainbat ikastolarentzat gainera dramatikoak eta erdiragarriak gerta daitezke

datozen hilabeteak, etorkizunari buruz erabaki larriak hartu beharrean. Azken hogeitabost urteotan euskalgintzaren sinbolo garrantzizko ezezik, horren motore ere izan dira ikastolak. Horrela hartu izan ditu, euskarritu eta bultzatu, euskal gizartearen parte handi batek behintzat. Azken aldian, ordea, bestelakorik ere entzun izan dugu sektore politiko eta sozialen batzuren aldetik: Euskal Herriaren normalkuntzarako eragozpen direla ikastolak; alderdikeriak eraginda dabilela horien Konfederazioa; interes korporatibistak defenditzen dituztela; presio-talde bihurtuak daudela...

Euskalgintzako munduan, berriz, jokabide "sektorialista"tzat salatu izan da behin baino gehiagotan Konfederazioarena; hau da, euskal gizarteak eta euskalgintzako beste sektoreek ikastolena beren arazo handitzat hartu izan duten bitartean, ikastolek "sektorializatu" egin dutela beren arazoa beste sailenetatik bereizi Kontradikzio handitxo! Hala ere, irakaskuntzaren eta euskal eskolaren arazoa euskal gizarte osoarena denez, euskalgintzako sektore guztiak sentitzen dira berriro ere inplikaturik oraingo Euskal Eskolaren eztabaidan. Euskalgintzako sail guztien solidaritatea berritu eta sendotu beharrekoa da.

Meritu bikaina dute ikastolek, Euskal Herriaren historiak gogoz ezagutuko diena, Herri honi esperantza berria eman eta eutsi diotelako. Txalogarria izan da, baita ere, egoera berrian erabaki berriak hartzekoan, egin duten ahalegina, ez bakarrik egokitzen saiatzeko eta bai beraiek lideratzeko Euskal Eskola Berriaren eztabaida eta bidea. Horren adierazgarri da noski beraiek legen forman eztabaida sozial eta politikorako eskainitako proposamena.

Urte luzetan ikastolen defentzaille sutsu agertu diren sektore sozialak ere ez dira agian guztiz bat etorriko ikastolen proposamenarekin. Hala ere, euskal gizartean eta bereziki euskalgintzako munduan zalantza handiak daude Jaurlearitzako hiru alderdiek sinaturiko hitzarmenari buruz. Horrek dituen alderdi guztiz eztabaidagarrien eta arbuigarrien artean, elementu bihurriak gertatu dira tartean, txantaiaren itxura hartu dutenak. Badirudi ikastolak behartuta gertatuko direla eskola publiko ala pribatuak izatera, eta hormaren aurrean ipiniko dituela hitzarmenak eta ondorioz etorriko den legeak; bainba ikastoletatik beraietatik hasita, inork ez du ukatzen bi ereduak (eskola publikoaren eta eskola pribatuaren) eskema. Kontua da zein eskola modu nahi den: publikoa nahiz pribatua nola definituko eta legeztatuko diren. Ikastolen zalantzak eta drama hortik datozela dirudi. Erabaki erdiragarri horri, berriz, beste elementu ekonomikoa erantsi diote, txantaiaren itxuraz gainera: hau da, aurreko urteetan emandako dirua itzuli beharko dutela sare pribatua aukeratzen duten ikastolek.

Situazio honetan oso argigarria iruditu zaigu Sortzen taldeak eskola eta ikastole-tako guraso eta irakaslek eratuak egin duen proposamena: Euskal eskola publiko nazional eta euskaldunaren alde. Horrela publikotasunaren eztabaida estua lokalen jabetzari lotua- gainditu egin dute, eskola bakoitzaren programazio- eta gestio-ahalmenean ipiniz erakunde publikoen eta eskolaren beraren arteko partaidetza. Bestalde euskal eskolaren kontzeptuari ez zaio euskararen aldetik bakarrik begiratzeko, eta bai euskal kulturaren transmititzailerik eta eragile izatek ere. Guzti hori ikastolek egindako historiaren bidetik doala iruditzen zaigu. Beraien lana aitortzea da, nahiz eta orain egoera aldatzean, egokitu beharra izan.

Alderantziz, Ikastolen dinamika eta eztabaida osorik okertzerik eta erabat ukatzerik dator Veleia taldeak ezarritako erasoa; benetako erasoa beserik ez bait da horiena, Ikastolek orain arte bideraturiko dinamikan. Irakasleak euskalduntzeko baliogabetzat jotzen dagoen A eredu bera gehiegizkotzat hartzen dute, eta guztiz opzionaltzat jarri nahi dute euskara hala nahi dutenentzat, laugarren eredu bat sortuz: C (castellano) eredu. Gutxienez euskal gizartearen desintegratzailatzat jo behar horrelako proposamena; ez bakarrik Euskal Herri euskaldunaren aurka agertzen direlako, eta bai elebitasun diglosikoaren beraren bidea ere ukatzen dutelako. Zorionez, Veleiaren erasoak ez du oraingoz eragin handirik izan Araban bertan, gero eta gehiago bait dira B eta D ereduak aukeratzeko dituzten gurasoak; eta azkenekoz haurtzaindegitan sartu direnetatik %80 B eta D ereduetan sartu dira.

Ikastolek, irakaskuntzako indar guztiek eta euskal gizarte osoak aurrera begira jarri beharra daukatela dirudi, eskolari dagokionez; berehalakoan datorren eztabaida sozial eta politikoari begira, bertan parte hartzeko eta hain garrantzi handikoak diren erabakietan partaide izateko prest egon behar dutela. Bertan jokatzeko bait da ez bakarrik irakaskuntzaren edota ikastolen arazo soilak; euskararen, euskal kulturaren, Euskal Herriaren eta gizartearen arazoa dago jokoan, Euskal Herriaren integrazio sozio-kulturalaren eta berreraikuntza nazionalaren bidean.

Hiru eztabaida-puntu funtsezko daudela uste dugu tartean, zentzu horretan, aparte eskolaren beraren barruko konfigurazioa. Hauek dira:

a) Publikotasunaren kontzeptua. Hori ez da nahasi behar ez estatalarekin ezta gubernamentalarekin ere. Eskolan diharduten indar sozialek beren protagonismoa eta partaidetza nagusia eduki behar dute eskolaren gestioan, programazioan etab. Zerbitzu publikoa izateaz gain, eskolaren publikotasunak partaidetza sozial hori benetakoa izatea eskatzen du, eskolaren autonomia ere indartuz eta sendotuz.

b) Euskal kultura. Zalantzarik ez dago Euskal Eskola Publikoa Euskal Herriari dagokiona izan behar duela. Herri honen berbizkunde kulturala bultzatuko duen eskola behar dugu. Horretarako euskal kulturak izan behar du eskola horren oinarria eta arnasa. Guztiz garrantzizkoa da, beraz, programazioa eta edukinak ezartzeko eta aukeratzeko eskubidea eta independentzia osoa edukitzea Euskal eskolak.

c) Euskalduntasuna. Euskal eskolak Euskal Herriaren euskalduntzearen eta euskararen berreskurapen osoaren zerbitzuan egon behar du. Areago, horren dinamizatzaile nagusi izan behar du. Horretarako neurri legal, didaktiko eta pedagogikoak ipiniz. A ereduak porrot egin baldin bada, bietako bat: eredu horrek ez du balio eta baztertu egin behar da, edota eredu horrek ez du balio bestelako neurririk hartzen ez baldin bada, eta orduan beste neurri horiek hartu behar dira.

d) Aurrekoaren haritik, hain zuzen ere, ez A eta ez B eta ez D ereduak ari dira gertatzen benetan baliagarriak. Zergatik? Ikastolaren ahalegina ezin delako bere bakardadean hartu; Euskal Herriaren euskalduntzeak ez du sektorialismorik onartzen; Euskararen berreskurapenerako politika eta plangintza orokorraren eta sektoreartekoaren barruan kokatu behar da eskolaren ahalegina, ikasleak eta gizartea euskalduntzeko.

Iparraldeko irratiek hamar urteko hotsak deiadar bihurtu

Iparraldeko hiru irrati euskaldunak edo gehienbat euskaraz ari direnak beren hamar urteak ospatzen ari dira aurten: Gure Irratia (Lapurdi), Irulegi Irratia (Behe Nafarroa) eta Xuberoako Boza (Zuberoa).

Zalantzarik gabe, irrati frantsesa eta ia frantses hutsezko irratia entzuten ohituta zeuden euskaldunei harrigarria gertatu zitzaaien hiru aldetatik euskarazko hotsa entzuten hastea, euskal kantekin batera. Oso apal, hasieran; gerora zabalduz eta finkatuz joan dira hiru irratiak.

Hamar urte eman dituzte lanean, kemen eta berotasun handiz eta laguntza publiko oso urriz. Orain bertan estuasun ekonomiko larritan egin behar dute lana. Pariseko Gobernutik hartzen dute laguntza apurra: 200.000 libera. Departamenduko Kontseilu Nagusitik 5.000 libera besterik ez dute hartzen irratiod. Bitartean, Baionako Irratiak 500.000tik gora hartzen ditu Departamendutik eta milioi erdi inguru Udaletik. Gure Irratiak ez du nonbait merezi horrelakorik, Baionan kokatuta egon arren, eta musika-programetan entzulegorik handiena berak duen arren.

Pizkundera erakundeak euskal kulturako elkarte eta sail herritarren laguntzeko